Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2025/1189

21.3.2025

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Betrokkenheid van jongeren bij de sociale en civiele dialoog in het Middellandse Zeegebied

(initiatiefadvies)

(C/2025/1189)

Rapporteur: **Thomas WAGNSONNER**

Corapporteur: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Adviseurs	Karol ZAWABA, adviseur, groep II Graziano TULLIO, adviseur van de corapporteur, groep III
Besluit van de voltallige vergadering	17.1.2024
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
Bevoegde afdeling	Externe betrekkingen
Goedkeuring door de afdeling	23.11.2024
Goedkeuring door de voltallige vergadering	23.1.2025
Zitting nr.	593
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	175/0/3

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Dit advies is opgesteld in samenwerking met jongerenvertegenwoordigers. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) beveelt aan om jongeren bij alle fasen van het beleidsvormingsproces te betrekken, van de besluitvorming tot de uitvoering en evaluatie van het beleid. Het is van essentieel belang om in alle fasen krachtige mechanismen voor monitoring, feedback en verantwoording in te voeren.

1.2. Processen in verband met sociale en civiele dialoog zijn een hoeksteen van democratische participatie. Maatschappelijke organisaties, jongerenorganisaties en werkgevers- en werknemersorganisaties ondervinden echter problemen waar het gaat om effectieve deelname aan besluitvormingsprocessen. De vrijheid van vereniging, de vrijheid van meningsuiting en, meer in het algemeen, de mate waarin entiteiten die werknemers en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigen in staat zijn om hun rechten te verdedigen en hun eisen kenbaar te maken, zijn in veel MENA-landen ([1]) beperkt. Het is noodzakelijk dat democratische processen worden ondersteund die verder gaan dan verkiezingen, waarbij zinvolle participatiemechanismen moeten worden ontwikkeld die worden gekenmerkt door burgerlijke vrijheid, transparantie, toegankelijkheid van informatie en kansen voor iedereen.

1.3. De ervaringen en omstandigheden van jongeren en door jongeren geleide organisaties in de MENA-regio lopen sterk uiteen. Er moet worden afgestapt van eendimensionale definities van jongeren, door de specifieke kenmerken van verschillende groepen jongeren te erkennen en een intersectionele benadering te hanteren zodat de geografische en sociaal-politieke diversiteit van jongeren niet over het hoofd wordt gezien.

1.4. De sociaal-economische situatie van jongeren in het Middellandse Zeegebied (hierna ook “de regio” genoemd) wordt gekenmerkt door hoge werkloosheid, atypische en informele werkgelegenheid, lage lonen, een gebrek aan kwaliteitsbanen en een hoog percentage jongeren die niet werken en geen onderwijs of opleiding volgen (NEET’s). Om deze problemen aan te pakken, moeten zowel de arbeidsmarkt als de onderwijsstelsels hervormd worden.

([1]) Midden-Oosten en Noord-Afrika (Middle East and North Africa).

1.5. Groepen uit kwetsbare milieus krijgen te maken met bijkomende uitdagingen op het gebied van onder meer vertegenwoordiging en toegang tot kansen en de arbeidsmarkt. Het EESC wijst erop dat steunprogramma's moeten worden opgezet om deze groepen te bereiken.

1.6. Het EESC merkt op dat onderwijssystemen sterker moeten inzetten op burgerparticipatie via participatieprocessen en ondersteunende ecosystemen moeten ontwikkelen met het oog op de verwerving van de juiste vaardigheden (bijvoorbeeld politieke en digitale geletterdheid), zodat jongeren met vertrouwen kunnen deelnemen aan institutionele processen. Maatschappelijke organisaties en socialepartnerorganisaties moeten jongeren meer ondersteunen door workshops inzake capaciteitsopbouw aan te bieden, zodat ze gemakkelijker toegang krijgen tot de middelen en mogelijkheden om te kunnen participeren.

1.7. Adequaat onderzoek naar jongeren is een eerste voorwaarde om uitdagingen vast te stellen en hun belangen in participatieprocessen te integreren. Daarvoor zijn relevante gegevens nodig. Het EESC benadrukt het belang van onderzoeksactiviteiten die gericht zijn op de deelname van jongeren aan de arbeidsmarkt, het onderwijs, participatieprocessen en het gemeenschapsleven. De samenwerking tussen onderwijsinstellingen, de academische wereld, het bedrijfsleven en de maatschappelijke organisaties, met inbegrip van de sociale partners, moet worden versterkt, met een centrale rol voor actieve jongerenparticipatie.

1.8. De landen in de regio beschikken vaak niet over adequate kaders voor een doeltreffende sociale dialoog. Het EESC benadrukt dat de tripartiete en bipartiete sociale dialoog moet worden versterkt, met name door de volledige tenuitvoerlegging van de belangrijkste IAO-verdragen inzake sociale dialoog.

1.9. Het EESC wijst op de voordelen van actieplannen voor jongeren, die als routekaart kunnen dienen en specifieke maatregelen en instrumenten kunnen bevatten voor meer inclusieve organisatorische kaders voor de participatie van jongeren in organisaties van sociale partners. Een doeltreffende manier om jongerenparticipatie structureel te verankeren in de structuren van de sociale dialoog is door jonge werknemers aan te moedigen om deel te nemen aan collectieve onderhandelingen en door op jongeren gerichte representatieve structuren op ondernemingsniveau op te zetten. Het EESC brengt de Oostenrijkse jeugdvertrouwensraden (Jugendvertrauensrat, JVR) onder de aandacht.

1.10. Het EESC verzoekt de Europese Commissie een derde fase van het SOLiD-project ([2]) te ondersteunen, om ervoor te zorgen dat de ontwikkelde instrumenten op duurzame worden geïmplementeerd. Bovendien moet deze fase worden gebruikt om een Jongerenhandvest op te stellen naar analogie van het bestaande Vrouwenhandvest, waarbij ook de invoering van op jongeren gerichte raadplegingsmechanismen moet worden onderzocht.

1.11. De civiele dialoog moet inclusiever worden door verschillende groepen, zoals vrouwen, minderheden en kwetsbare bevolkingsgroepen, erbij te betrekken via gerichte financiële steun en meer doeltreffende en interactieve dialoogmechanismen die door professionals worden gemodereerd en samen met jongeren worden ontworpen.

1.12. De vertegenwoordiging van jongerenorganisaties en jeugdraden in discussies met de overheid moet worden versterkt door jongerenwerkers te erkennen als belangrijke actoren in raadplegingsprocessen en hen de nodige ruimte en middelen te geven om effectief bij te dragen. Het is belangrijk om jeugdstrategieën te ontwikkelen die de legitimiteit van de betrokkenheid van jongeren bij de burgerdialoog versterken, jeugdraden op te richten in landen waar deze niet bestaan en de budgetten voor jongeren op alle territoriale niveaus, vooral op lokaal niveau, te verhogen.

1.13. Transparantie en gelijke kansen in de civiele dialoog moeten prioriteit krijgen, door duidelijke selectiecriteria vast te stellen voor jonge deelnemers en ervoor te zorgen dat zowel erkende jeugdverenigingen als basisbewegingen een eerlijke kans krijgen om deel te nemen. Het is van cruciaal belang om gemeenschappelijke normen te ontwikkelen en een uitgebreid regelgevingskader dat specifieke ondersteuningsstructuren omvat, zoals teams en contactpunten, om ervoor te zorgen dat jongeren op georganiseerde en consistente wijze aan dialoogprocessen deelnemen.

1.14. Door jongeren geleide structuren moeten onderling beter verbonden worden om de regionale samenwerking te bevorderen en een betere uitwisseling van ideeën en mogelijkheden te garanderen binnen heterogene groepen. Het EESC roept overheidsinstellingen op te zorgen voor financiering ter ondersteuning van regionale jongerennetwerken en -ruimten. Daarnaast is het belangrijk de betrokkenheid van jongerenorganisaties bij de externe betrekkingen van de EU te versterken door de samenwerking met EU-delegaties te bevorderen en de procedures voor visumaanvragen voor jongeren in het kader van mobiliteitsprogramma's te stroomlijnen.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Achtergrond**

2.1. Het EESC stelt vast dat jongeren cultureel, economisch en politiek heterogeen zijn. De ervaringen en omstandigheden van jongeren lopen sterk uiteen. Er moet worden afgestapt van eendimensionale definities van jongeren, door de specifieke kenmerken van verschillende groepen jongeren te erkennen en een intersectionele benadering te hanteren zodat de geografische en sociaal-politieke diversiteit niet over het hoofd wordt gezien.

2.2. Terwijl veel instellingen en politieke organisaties top-down zijn opgebouwd en worden gekenmerkt door sterk geconcentreerde machtsstructuren, zijn jongeren doorgaans betrokken bij lokale bottom-upstructuren en burgerbewegingen, meestal rond politieke thema's die een ondergeschikte plaats innemen op de politieke agenda (bijvoorbeeld klimaat en sociale rechtvaardigheid, politieke participatie, rechten van minderheden, dierenrechten) ([3]).

2.3. Het EESC erkent de verschillende communicatiemiddelen en vormen van politiek activisme waarvan jongeren vaak gebruikmaken, zoals het zich afkeren van de politiek, het boycotten van geïnstitutionaliseerde structuren en het afwijzen van formele methoden van politiek activisme, hetgeen eerder lijkt te worden aangedreven door politieke ontgoocheling dan door desinteresse voor de politiek ([4]).

2.4. De sociaal-economische situatie van jongeren in de regio wordt gekenmerkt door hoge werkloosheid, atypische en informele deeltijdarbeid, evenals lage lonen en een gebrek aan kwaliteitsbanen (waaronder onbetaalde stages). De regio heeft te kampen met een vrij hoog percentage NEET's, dat kan oplopen tot een derde van de jongeren. De huidige inflatie, de lage koopkracht op het gebied van huisvesting en de hoge huurprijzen zijn een dringend probleem voor jongeren.

2.5. Het hoge aantal voortijdige schoolverlaters, vooral jonge vrouwen, en het hoge werkloosheidspercentage onder afgestudeerden in de regio wijzen op een gebrek aan kwaliteit in de onderwijssystemen (met name in plattelandsgebieden), die er niet in slagen de nodige vaardigheden voor de arbeidsmarkt bij te brengen. Beperkte toegang tot onderwijs is een grote uitdaging, omdat veel gezinnen niet over de middelen beschikken om het onderwijs te betalen. Daarnaast is het aandeel hoogopgeleiden onder de migrantenbevolking uit de regio gestegen, hetgeen wijst op een braindrain.

2.6. De situatie van jongerenvertegenwoordigers in de regio wordt gekenmerkt door ernstige veiligheidsproblemen en andere belemmeringen. Bovendien worden jonge vrouwen, personen met een handicap, vluchtelingen, migranten, etnische en taalminderheden, jongeren uit inheemse groepen, jongeren uit plattelandsgebieden, leden van de LGBTQ+-gemeenschap en andere groepen met een kwetsbare achtergrond geconfronteerd met bijkomende uitdagingen op het gebied van onder meer politieke vertegenwoordiging en toegang tot kansen en tot de arbeidsmarkt.

3. **Jongeren betrekken bij participatieprocessen in het kader van sociale en civiele dialoog**

3.1. ***Sociale dialoog***

3.1.1. De Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) definieert sociale dialoog als alle soorten onderhandelingen, raadplegingen of informatie-uitwisseling tussen vertegenwoordigers van de overheid, werkgeversorganisaties en vakbonden over onderwerpen van gemeenschappelijk belang in verband met economisch en sociaal beleid. Dit kan de vorm aannemen van een tripartiet proces, waarbij de regering optreedt als één partij, of het kan bestaan uit bipartiete betrekkingen tussen werknemers en bedrijfsleiding. De sociale dialoog kan informeel of geïnstitutionaliseerd zijn en vaak worden elementen van beide gecombineerd. Ze kunnen plaatsvinden op nationaal, regionaal of ondernemingsniveau en kunnen interprofessioneel, sectoraal of een combinatie van beide zijn.

3.1.2. De sociale dialoog speelt een centrale rol bij het beïnvloeden van het economisch, arbeids- en sociaal beleid en bij het bevorderen van convergentie in levens- en arbeidsomstandigheden. Het is een waardevol instrument om economische en sociale veerkracht, het concurrentievermogen en duurzame en inclusieve groei te bevorderen, zoals wordt benadrukt in EESC-advies SOC/764 ([5]).

([3]) Gebaseerd op de bijdragen van jongerenvertegenwoordigers tijdens de studiegroepvergaderingen en het jeugdforum van de Anna Lindh-stichting.

([4]) Gebaseerd op de bijdragen van jongerenvertegenwoordigers tijdens de studiegroepvergaderingen en het jeugdforum van de Anna Lindh-stichting.

([5]) PB C 228 van 29.6.2023, blz. 87.

3.1.3. Collectieve onderhandelingen zijn een cruciaal instrument van de sociale dialoog dat erop gericht is fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en billijkheid op de werkplek te garanderen. Doordat nieuwe uitdagingen moeten worden aangegaan, zoals een rechtvaardige transitie, de klimaatverandering en empowerment van jongeren, neemt de sociale dialoog een centrale politieke positie in, die verder gaat dan louter loononderhandelingen. Aangezien deze uitdagingen jongeren in het bijzonder treffen, is het van essentieel belang ervoor te zorgen dat jongeren een belangrijke rol spelen in socialepartnerorganisaties, en jongeren aan te moedigen zich daarbij aan te sluiten.

3.2. *Sociale dialoog in het Middellandse Zeegebied*

3.2.1. In de regio ondervinden werknemersorganisaties zoals vakbonden moeilijkheden, vooral in verband met lidmaatschap, vrijheid van vereniging en doeltreffendheid bij het verdedigen van hun rechten en het doen gelden van hun eisen. Veel regeringen in de MENA-regio beperken de vrijheid van vereniging ([6]).

3.2.2. Landen in de regio beschikken vaak niet over een adequaat kader voor een doeltreffende sociale dialoog. Terwijl sommige nationale kaders voor sociale dialoog voorzien in een tripartiete sociale dialoog, zijn de structuren voor een onafhankelijke, sectorale en bipartiete dialoog op ondernemingsniveau zeer beperkt. De organisatiegraad van de vakbonden en de dekkingsgraad van collectieve onderhandelingen blijven vrij laag. Dit leidt tot een beperkt vermogen van de sociale partners om invloed uit te oefenen op de besluitvorming van de overheid en daarmee op de sociaaleconomische situatie van mensen, met name jongeren.

3.2.3. Om veerkrachtige en succesvolle structuren voor sociale dialoog op te bouwen, moeten werkgeversorganisaties en vakbonden worden opgewaardeerd tot de belangrijkste instellingen van het maatschappelijke kader. Het EESC is ingenomen met initiatieven zoals de sociale dialoog in het zuidelijke Middellandse Zeegebied (SOLiD), die de interregionale uitwisseling van goede praktijken en rechts- en structurele kaders mogelijk maken. Het EESC verzoekt de Europese Commissie een derde fase van het SOLiD-project te ondersteunen om ervoor te zorgen dat de ontwikkelde instrumenten op duurzame wijze worden geïmplementeerd. Bovendien moet deze fase worden gebruikt om een Jongerenhandvest op te stellen naar analogie van het bestaande Vrouwenhandvest ([7]), en om de voordelen van het opzetten van op jongeren gerichte overlegmechanismen te onderzoeken.

3.3. *Civiele dialoog*

3.3.1. Hoewel er geen universele definitie van civiele dialoog bestaat, wordt algemeen erkend dat de civiele dialoog een essentieel onderdeel is van het werk van maatschappelijke organisaties om ervoor te zorgen dat de stem van burgers wordt gehoord in besluitvormingsprocessen, vooral gezien het grote vertrouwen in maatschappelijke organisaties, de toenemende doeltreffendheid van de participatie van maatschappelijke organisaties, en de achteruitgang van traditionele participatiemechanismen ([8]).

3.3.2. De sectorale, transversale en horizontale componenten van de civiele dialoog bevorderen samenwerking en inclusiviteit in het openbaar bestuur, waardoor de legitimiteit en de verantwoordingsplicht van het beleid worden vergroot. Dit wordt bereikt via twee complementaire dimensies: 1) dialoog tussen maatschappelijke organisaties om standpunten en expertise uit te wisselen, en 2) gestructureerde dialoog tussen maatschappelijke organisaties en overheidsinstellingen om ervoor te zorgen dat bij de besluitvorming rekening wordt gehouden met verschillende standpunten.

3.3.3. De achteruitgang van de traditionele participatiemechanismen maakt duidelijk dat er dringend behoefte is aan innovatieve processen voor de civiele dialoog, die beter aansluiten bij de belangen van jongeren en hun manieren om betrokkenheid te tonen ([9]).

3.3.4. De EU-jongerendialoog ([10]) en de "EU-jongerentoets" ([11]) zijn goede voorbeelden van instrumenten voor beleidsparticipatie waarbij jongerenvertegenwoordigers worden betrokken bij raadplegingen, effectbeoordelingen en mitigatie. Op die manier wordt de integratie van jongeren op institutioneel niveau bevorderd.

([6]) "The future of work: Trade unions in transformation", *International Journal of Labour Research*, 2019, Vol. 9, Issue 1-2, blz. 226.
([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.
([8]) The impact of civil society organisations in Europe, Civil Society Europe, 2019; ii) Future of Europe (De toekomst van Europa), speciale Eurobarometer 500 blz. 19; 2020.
([9]) Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People, Europese Commissie, 2016; Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level, Actie Dienst voor de Europese Burger, 2015.
([10]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité — Versterking van de follow-up van de EU-jongerendialoog door middel van richtsnoeren voor monitoring en transparantie (PB C, C/2024/6866, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).
([11]) PB C 486 van 21.12.2022, blz. 46.

3.4. *Civiele dialoog in het Middellandse Zeegebied*

3.4.1. Tegen de achtergrond van groeiende ontevredenheid over de politieke instellingen, treedt civiele dialoog op de voorgrond als een cruciaal mechanisme om de vertrouwenskloof tussen het publiek en besluitvormers te overbruggen en de frustraties van het publiek aan te pakken, met name over dringende kwesties zoals werkloosheid, sociale cohesie en klimaatverandering.

3.4.2. Het ontbreken van gemeenschappelijke normen en een alomvattend regelgevingskader leidt tot aanzienlijke verschillen in praktijken op het gebied van civiele dialoog. Daarnaast leiden de uiteenlopende politieke contexten, historische erfenissen, culturele normen en maatschappelijke structuren in de verschillende landen tot versnippering, hetgeen resulteert in inconsistenties en informaliteit in de civiele dialoog in de hele regio.

3.4.3. Veel mogelijkheden voor dialoog blijven beperkt tot eenmalige raadplegingen in plaats van daadwerkelijke initiatieven voor dialoog, hetgeen vragen oproept op het gebied van inclusiviteit, verantwoordingsplicht en transparantie. Terwijl de sectorale dialoog vrij regelmatig plaatsvindt, wordt de transversale dialoog slechts onregelmatig gehouden, en ontbreekt het aan gestructureerde processen, hetgeen tot discontinuïteit en inconsistentie leidt.

3.4.4. Het inkrimpen van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld ondermijnt de effectiviteit van maatschappelijke organisaties en beperkt hun vermogen om zich in te zetten voor verandering. Beperkende rechtskaders, overheidscoöptatie, bureaucratische belemmeringen, selectieve financiering en censuur hollen de autonomie en de impact van maatschappelijke organisaties in de civiele dialoog verder uit. In sommige landen beperkt dit ook de mogelijkheden voor samenwerking met intergouvernementele organisaties.

3.4.5. Socialemediaplatforms en digitale communicatiemiddelen veranderen het landschap van de civiele dialoog, en bieden nieuwe mogelijkheden om jongeren te betrekken. Om inclusieve en constructieve dialoogstructuren te garanderen, moeten echter uitdagingen in verband met veiligheid, misinformatie, cyberpesten en digitale kloven worden aangepakt ([12]).

4. **Vereisten en bestaande uitdagingen in het Middellandse Zeegebied voor institutionele participatieprocessen vanuit een jongerenperspectief**

4.1. Processen in verband met sociale en civiele dialoog zijn een hoeksteen van democratische participatie. Maatschappelijke organisaties, jongerenorganisaties, werkgeversorganisaties en vakbonden ondervinden moeilijkheden om effectief deel te nemen aan besluitvormingsprocessen. De vrijheid van vereniging, de vrijheid van meningsuiting en, in het algemeen, de mate waarin entiteiten die werkgevers, werknemers en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigen bevoegd en in staat zijn om hun rechten te verdedigen en hun eisen kenbaar te maken, zijn in veel MENA-landen beperkt. Het is noodzakelijk dat democratische processen worden ondersteund die verder gaan dan verkiezingen, waarbij participatiemechanismen moeten worden ontwikkeld die worden gekenmerkt door burgerlijke vrijheid, transparantie, toegankelijkheid van informatie en kansen voor iedereen.

4.2. Het EESC wijst erop dat jongeren, ondanks hun enorme potentieel, vaak uitgesloten blijven van participatieprocessen ([13]). De lage deelname van jongeren aan verkiezingen, de schaarste aan leiders jonger dan 35 jaar in hoge posities, en gevallen van symbolische participatie of uitsluiting van participatieprocessen geven aan dat jongeren nog steeds belemmeringen ondervinden om ten volle te kunnen deelnemen aan besluitvorming. Door het gebrek aan diversiteit onder besluitvormers, met name de ondervertegenwoordiging van achtergestelde groepen, vinden jonge mensen moeilijk rolmodellen met wie ze zich kunnen identificeren.

4.3. Structuren voor sociale en civiele dialoog zijn nog steeds gebaseerd op verouderde paradigma's en methoden die er niet in slagen jongeren te betrekken. Wantrouwen en ontgoocheling over geïnstitutionaliseerde structuren veroorzaakt door vooraf bepaalde agenda's en ontoereikende capaciteit om jongeren structureel te integreren in organisatorische kaders die de belangen van jongeren adequaat weerspiegelen, staan de actieve participatie van jongeren in de weg.

4.4. Percepties van traditionele machts- en leiderschapsstructuren (zoals patriarchale structuren) en vooroordelen ten aanzien van jongeren vormen belemmeringen voor de betrokkenheid van jonge mensen. In het licht van de extra uitdagingen en obstakels waarmee jonge vrouwen worden geconfronteerd, moeten de inspanningen van vrouwenorganisaties om onderdrukkende traditionele structuren te overwinnen worden benadrukt.

([12]) Zie de beleidsnota van EuroMeSCo *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region* (2023).
([13]) Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation. https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5. Adequaat onderzoek naar jongeren is een eerste voorwaarde om uitdagingen vast te stellen en hun belangen in participatieprocessen te integreren. Het gebrek aan toegankelijkheid van gegevens, met name op lokaal niveau, en het gebrek aan uitgesplitste gegevens over de concrete situatie van jonge mensen, vooral plattelandsjongeren en jonge vrouwen, zijn er in belangrijke mate debet aan dat er op verschillende beleidsterreinen onvoldoende rekening wordt gehouden met de belangen van jongeren.

4.6. De betrokkenheid van jongeren bij initiatieven op het gebied van sociale en civiele dialoog wordt beperkt door logistieke (bijv. mobiliteit en visumkwesties) factoren en tekorten op het gebied van infrastructuur. Het EESC benadrukt dat er behoefte is aan doeltreffende ondersteuningsmechanismen voor jonge mensen, met inbegrip van economische, sociale en onderwijsmiddelen.

4.7. Het EESC wijst op de behoeften van kwetsbare jongeren, waaronder NEET's, jonge vrouwen, personen met een handicap, vluchtelingen, migranten, etnische en taalminderheden, jongeren uit inheemse groepen, jongeren uit plattelandsgebieden en leden van de LGBTQ+-gemeenschap. Het benadrukt ook dat het een uitdaging is om jongeren in lokale gemeenschappen te betrekken, evenals jongeren die niet mogen deelnemen aan politieke en maatschappelijke activiteiten. Lokale jongerenprojecten en -initiatieven worden vaak geconfronteerd met een gebrek aan financiële middelen en politieke steun.

4.8. Het maatschappelijk middenveld in de MENA-landen heeft laten zien dat het veerkrachtig is en sterk toegewijd aan de democratische waarden, door te pleiten voor mensenrechten, jongerenparticipatie en de rechtsstaat door middel van transnationale samenwerking. Ondanks politieke spanningen, veiligheidsproblemen en beperkte middelen blijven veel maatschappelijke organisaties, waaronder de sociale partners, werken aan een gezamenlijke visie op het Middellandse Zeegebied als een geïntegreerde gemeenschappelijke ruimte.

5. **Aanbevelingen**

5.1. ***Algemene aanbevelingen***

5.1.1. Jongeren betrekken bij elke fase van het beleidsvormingsproces (van besluitvorming tot uitvoering en evaluatie) en inclusieve en transparante structuren opzetten, zoals kaders voor langdurige dialogen die door professionals worden gemodereerd, en samen met jongeren ruimten ontwerpen om hun actieve deelname te waarborgen. Bovendien is het van cruciaal belang dat sterke mechanismen voor monitoring, feedback en verantwoording worden opgezet in het hele proces ([14]).

5.1.2. De benoeming van de nieuwe commissaris voor het Middellandse Zeegebied zou het gemakkelijker moeten maken om nieuwe manieren te vinden om de rol van jongeren bij de beleidsvorming van de EU, met inbegrip van het nabuurschapsbeleid, te versterken door een permanente participatiestructuur voor jongeren op te zetten waaraan het EESC deelneemt.

5.1.3. Het EESC pleit voor evenwichtige en inclusieve selectieprocedures om oververtegenwoordiging van jongeren en organisaties met bevoorrechte toegang tegen te gaan, door te zorgen voor transparante en toegankelijke preselectiefasen.

5.1.4. Innovatieve maatregelen om jongeren te integreren in structuren voor sociale en civiele dialoog zijn belangrijk om hen centraal te stellen in organisatorische structuren (de invoering van jongerenquota moet worden besproken). Dit omvat het bevorderen van een cultuur van samenwerking in plaats van concurrentie, het respectvol omgaan met mogelijke meningsverschillen, en het erkennen van jonge mensen als deskundigen op hun gebied door een belangrijke plek voor hen in te ruimen. Het gebruik van nieuwe communicatievormen, met name digitale hulpmiddelen, en het creëren van nieuwe narratieven zijn essentieel om jonge mensen te bereiken. Het EESC pleit er ook voor om taalbarrières in internationale programma's weg te nemen door mensen zoveel mogelijk in hun moedertaal te laten spreken.

5.1.5. Het EESC benadrukt dat het belangrijk is om kansen voor capaciteitsopbouw te creëren voor jongeren, zodat zij de vaardigheden kunnen verwerven die zij nodig hebben om een leidende rol op te nemen in organisaties en met besluitvormers te onderhandelen.

([14]) Studie van het EESC over gestructureerde en betekenisvolle jongerenparticipatie in beleids- en besluitvormingsprocessen: goede praktijken op lokaal, nationaal, EU- en internationaal niveau in kaart gebracht.

5.1.6. De EU heeft een cruciale rol te spelen bij het ondersteunen van regionale integratie. Het onderling verbinden van door jongeren geleide structuren is een belangrijke stap om de (inter)regionale uitwisseling van ideeën, culturen en samenwerkingspraktijken in deze diverse regio en binnen deze heterogene groep te bevorderen. Het EESC roept op om regionale jongerennetwerken te ondersteunen en jongerengerelateerde evenementen te financieren.

5.1.7. Zoals vermeld in REX/566 ([15]) is het belangrijk de betrokkenheid van jongeren bij de externe betrekkingen van de EU te versterken. Het EESC herhaalt zijn aanbeveling om de samenwerking tussen jongerenorganisaties en EU-delegaties te bevorderen en meer bewustzijn te creëren rond jeugdbeleid. Bovendien moeten procedures voor visumaanvragen gemakkelijk toegankelijk zijn, vooral voor jongeren.

5.1.8. Het EESC benadrukt dat de veiligheid van de deelnemers moet worden gewaarborgd, met name op het gebied van mensenrechten, klimaatrechtvaardigheid en arbeidsrechten, om de structurele betrokkenheid van jongerenvertegenwoordigers mogelijk te maken. Het EESC wijst erop dat vertegenwoordigers van achtergestelde groepen bij participatieprocessen moeten worden betrokken, en dringt aan op bijkomende inspanningen om toegankelijke structuren voor een diverse vertegenwoordiging op te zetten. Bovendien is het van cruciaal belang dat steunprogramma's worden opgezet om kwetsbare groepen te bereiken. Het is belangrijk om de budgetten voor jongeren op alle territoriale niveaus te verhogen, en vooral om lokale gemeenschappen te ondersteunen en financiële steun voor de mobiliteit van jongeren te verlenen. Programma's zoals Erasmus+ bieden jongeren, jeugdwerkers en organisaties die zich met jeugdwerk bezighouden de kans om samen te werken.

5.1.9. Het EESC merkt op dat onderwijssystemen ondersteunende ecosystemen moeten ontwikkelen met het oog op de verwerving van de juiste vaardigheden (bijv. politieke en digitale geletterdheid), zodat jongeren met meer vertrouwen kunnen deelnemen aan participatieprocessen. Maatschappelijke organisaties en sociale partners zouden in het kader van hun onderwijsprogramma's en -initiatieven workshops over capaciteitsopbouw voor jongeren moeten organiseren, onder meer door nauwer samen te werken met de academische wereld en het bedrijfsleven.

5.1.10. Er moet onderzoek worden gedaan naar de rol van jongeren op de arbeidsmarkt, in het onderwijs, in participatieprocessen en in het gemeenschapsleven. De samenwerking tussen universiteiten, onderzoeksinstellingen, programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding en instellingen voor secundair onderwijs in de regio moet worden versterkt door de actieve participatie van jongeren centraal te stellen en veilige onderzoeksomgevingen te creëren. Lokaal, langdurig en roulerend veldonderzoek over lokale jongerenstructuren kan essentiële kennis opleveren voor de doeltreffende integratie van de belangen van jongeren.

5.1.11. Aangezien het aandeel hoogopgeleiden onder de migrantenbevolking uit de regio is gestegen, dringt het EESC aan op doeltreffende maatregelen tegen een braindrain.

5.2. *Aanbevelingen betreffende jongeren in de sociale dialoog*

5.2.1. Het EESC benadrukt dat de arbeidsmarkt moet worden hervormd teneinde de overgang van informeel werk naar legaal en fatsoenlijk werk te vergemakkelijken en de problemen aan te pakken die samenhangen met atypische en onzekere vormen van werk – een van de meest urgente problemen in de regio. Het EESC beveelt aan om samen met de sociale partners nationale actieplannen op te stellen in overeenstemming met IAO R204 ([16]).

5.2.2. Het EESC onderstreept het belang van maatregelen ter bevordering van de actieve deelname aan de arbeidsmarkt en van hoogwaardige openbare diensten, zoals hoogwaardige en betaalbare kinderopvang en langdurige zorg, om de arbeidsparticipatie van jonge vrouwen te stimuleren. Het beveelt eveneens aan om prioriteit te geven aan sociale rechten door nationale instrumenten te ontwikkelen.

5.2.3. Het EESC benadrukt dat de tripartiete en bipartiete sociale dialoog moet worden versterkt, met name door middel van de alomvattende uitvoering van de belangrijkste IAO-verdragen inzake sociale dialoog, waaronder IAO C098 ([17]) IAO C135 ([18]), IAO C087 ([19]) en IAO C154 ([20]). Het is ook van essentieel belang dat de rol van de sociale partners bij de formulering van nationale beleidsmaatregelen en strategieën wordt versterkt. De oprichting van waarnemingsposten voor het toezicht op de betrokkenheid van de sociale partners bij openbare besluitvormingsprocessen zou een doeltreffend instrument kunnen zijn om een geschikt kader voor de sociale dialoog tot stand te brengen.

([15]) PB C 184 van 25.5.2023, blz. 5.
([16]) ILO R204 – Transition from the Informal to the Formal Economy Recommendation, 2015 (No 204).
([17]) IAO C098 – Verdrag betreffende het recht zich te organiseren en collectief te onderhandelen, 1949 (nr. 98).
([18]) IAO C135 – Verdrag betreffende de bescherming van de vertegenwoordigers van de werknemers in de onderneming en de hun te verlenen faciliteiten, 1971 (nr. 135).
([19]) IAO C087 – Verdrag betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht, 1948 (nr. 87).
([20]) IAO C154 – Verdrag betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, 1981 (nr. 154).

5.2.4. Het EESC wijst op de voordelen van actieplannen voor jongeren, die als routekaart kunnen dienen met specifieke maatregelen en instrumenten voor meer inclusieve organisatorische kaders voor jongerenparticipatie in organisaties van sociale partners. Daarnaast kan capaciteitsopbouw in organisaties om onderhandelingsvaardigheden te ontwikkelen en specifieke training die tegemoet komt aan de behoeften van achtergestelde groepen ervoor zorgen dat jongeren op laagdrempelige wijze toegang krijgen tot socialedialoogstructuren. Het is wellicht beter om mentorprogramma's in te voeren in plaats van leiderschapsprogramma's, omdat dit de mogelijkheid biedt om de leiders van de toekomst op gelijke voet samen te brengen en op te leiden.

5.2.5. Het EESC benadrukt hoe belangrijk het is om de oprichting van structuren voor de sociale dialoog op ondernemingsniveau te ondersteunen. Werknemersraden zijn een noodzakelijk instrument om ondernemingen veerkrachtiger en economisch succesvoller te maken, en hen in staat te stellen om fatsoenlijke banen te creëren en democratie op de werkplek te bevorderen (zie SOC/746 ([21])).

5.2.6. Het is van cruciaal belang dat jonge werknemers worden geïntegreerd in de structuren van de sociale dialoog op ondernemingsniveau. Jongeren aanmoedigen om deel te nemen aan democratische processen op de werkvloer ondersteunt de betrokkenheid van jongeren en helpt hen vaardigheden en ervaring op te doen in het behartigen van hun belangen. Om de belangenbehartiging van jongeren een formeel karakter te geven, beveelt het EESC aan dat jonge werknemers worden aangemoedigd om deel te nemen aan collectieve onderhandelingen, zodat ze hun belangen kunnen verdedigen in collectieve overeenkomsten.

5.2.7. Het opzetten van op jongeren gerichte representatieve structuren op ondernemingsniveau is een doeltreffende manier om jongerenparticipatie structureel te verankeren in de structuren van de sociale dialoog. Het EESC brengt de Oostenrijkse jeugdvertrouwensraden (Jugendvertrauensrat, JVR) ([22]) onder de aandacht. Een JVR vertegenwoordigt de economische, sociale, gezondheids- en culturele belangen van jonge werknemers en leerlingen in een onderneming. Elk onderneming met vijf of meer jonge werknemers is verplicht om de democratische verkiezing van een JVR door een jongerenassemblee mogelijk te maken. De leden van de JVR hebben bij wet gegarandeerde specifieke rechten en plichten om de belangen van jonge werknemers te behartigen. De legitimiteit die jonge werknemers via verkiezingen wordt verleend versterkt hun geloofwaardigheid op het werk en stelt hen in staat om vaardigheden en ervaring op te doen op het gebied van de vertegenwoordiging van werknemers.

5.3. *Aanbevelingen betreffende jongeren in de civiele dialoog*

5.3.1. Stel gemeenschappelijke normen en een uitgebreid regelgevingskader vast dat gestructureerde mechanismen voor participatie biedt. Instellingen moeten specifieke ondersteuningsstructuren opzetten, waaronder specifieke teams en contactpunten, om een regelmatige en georganiseerde dialoog met maatschappelijke organisaties te faciliteren. De processen van de civiele dialoog moeten regelmatig worden geëvalueerd om lacunes en verbeterpunten vast te stellen en ervoor te zorgen dat de methoden om jongeren te betrekken doeltreffend en inclusief blijven.

5.3.2. Zorg ervoor dat de civiele dialoog inclusief is door deze actief te richten op diverse groepen, waaronder vrouwen, minderheden en kwetsbare gemeenschappen, door jongerenorganisaties financiële steun en middelen te geven, door inclusieve strategieën te bevorderen en door netwerkvorming en samenwerking tussen jongeren te faciliteren.

5.3.3. Versterk initiatieven voor capaciteitsopbouw, zowel voor jonge vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties als voor ambtenaren. Schenk voor jonge vertegenwoordigers bijzondere aandacht aan politieke geletterdheid, belangenbehartiging en inzicht in democratische processen, zodat zij beter in staat zijn beleidsresultaten doeltreffend te beïnvloeden. Bied ambtenaren mogelijkheden voor het verbeteren van hun capaciteit om een doeltreffende civiele dialoog te voeren.

5.3.4. Investeer meer in digitale infrastructuur om te voorzien in nieuwe trajecten voor civiele dialoog en pak de beperkte internettoegang aan waar veel jongeren mee te maken hebben. Verbeter de digitale geletterdheid onder jongeren zodat zij hun standpunten kunnen uiten, campagnes kunnen organiseren en effectiever kunnen samenwerken over de grenzen heen. Gebruik sociale media en andere digitale hulpmiddelen om informatie te verspreiden, een bredere doelgroep van jongeren te betrekken, en jongeren over de grenzen heen met elkaar in contact te brengen, om zo een meer inclusieve, veilige en toegankelijke dialoog te bevorderen.

5.3.5. Investeer in de bevordering van een cultuur van civiele dialoog en participatie door burgerschapsvorming op te nemen in de leerplannen van scholen en door educatieve campagnes te promoten om de burgerdialoog en solidariteit als sleutelelementen voor sociale inclusie onder de aandacht te brengen. Vereenvoudig de procedures voor maatschappelijke organisaties om burgerprojecten uit te voeren binnen onderwijsinstellingen en verminder tegelijkertijd het toezicht van de overheid zodat de burgerbetrokkenheid authentieker kan zijn.

([21]) PB C 228 van 29.6.2023, blz. 43.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (alleen in het Duits).

5.3.6. Erken jongerenraden als legitieme spelers en ondersteun de oprichting van onafhankelijke jeugdraden in landen waar deze niet bestaan. Verhoog de budgetten voor jongeren op alle territoriale niveaus en richt lokale adviescomités met jongerenvertegenwoordigers op om het maatschappelijk debat op lokaal niveau te versterken. Ontwikkel jongerenstrategieën die de jongerencomponent in processen van de civiele dialoog versterken en jongeren rechtstreekse kanalen bieden om invloed uit te oefenen op het lokale bestuur en ervoor te zorgen dat hun stem gehoord wordt in besluitvormingsprocessen.

5.3.7. Erken het belang van jeugdwerk in de civiele dialoog. Vergroot de ruimte en vertegenwoordiging van jongerenorganisaties ten aanzien van de overheidsvertegenwoordigers tijdens initiatieven voor civiele dialoog (waarbij doorgaans maatschappelijke organisaties betrokken zijn, maar die niet altijd door jongeren worden geleid). In dit verband moet de legitimiteit van jeugdwerkers worden vergroot en ervoor worden gezorgd dat zij worden gehoord als belangrijke spelers tijdens raadplegingsprocessen en gestructureerde dialoogmechanismen met overheden.

5.3.8. Bevorder de dialoog tussen de generaties door mechanismen voor gedeeld leiderschap te creëren op basis van uitwisseling, samenwerking, coördinatie en cocreatie. Deze benadering moet ook inhouden dat oudere generaties worden begeleid in het samenwerken met jongeren, dat de solidariteit wordt versterkt en dat de dynamische veranderingen die jongeren in de civiele dialoog aanbrengen, worden omarmd. Door hun bijdrage te erkennen en zo het narratief rond jongeren te veranderen, wordt hun rol in de besluitvorming verder gelegitimeerd ([23]).

Brussel, 23 januari 2025.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/nl/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.